

Daima İleri

Yönetmen: Emre Akay, Hasan Yalaz
Senaryo: Emre Akay, Hasan Yalaz
Görüntü Yönetmeni: Emre Akay, Hasan Yalaz
Kurgu: Emre Akay
Yapımcılar: Emre Akay, Hasan Yalaz
 Türkiye/2004/83 dk.

BEETHOVEN, MOZART, BEN

Emre Akay ve Hasan Yalaz'ın, avantürü New York Uluslararası Bağımızsız Film Festivali'nde biten *Bir Tuğra Kaftancıoğlu* filmi'nin ardından ikinci uzun metrajlı *Daima İleri*, Gümüşlük Akademisi'nde yapılan bir çağdaş müzik konserini odağın yerleştiriyor ve bir 'sanat etkinliği'ni, belgesel türünün 'gerçeği' ifade etme gücünden yararlanarak ele alıyor. Konserin yoğun mücadele isteyen hazırlık aşaması ve ertesinde yaşanan -konu dışı- problemler, aslında sanatı yalnızca bir eğlenme ya da artistik zevklerini ve entelektüel boşluklarını doldurma aracı olarak gören Bodrum -veya daha da genelleyecek olursak ülke- sakinlerinin folklorik umursamazlığına karşılık geliyor. Dehayı ve ticareti hiç yakıştıramadığımız 'alışıklılık' noktasında, bir yapıtın ya da bir yapıt olarak performansın tanıtımı, pazarlanması, biletlere bölünüp satılması ve yetersiz istihdam sonucunda başka finansal açmazlara dönüşmesi, belgeselin söyleme gücünü oluşturan en önemli unsurlar. Ancak burada daha da önemli ve bir bakıma trajik olan başka taraflar da var: Kendi üretimini samimi bir biçimde 'pazarlamak' zorunda kalan ve yeterince değeri anlaşılmamış olan 'sanatçı(lar)' ve total olarak Batılı ve dolayısıyla bir Batı'da kalan bir kültürün uzaklığına, ilgisizliğiyle pasif ya da bilmeksizin tepki gösteren yerel halk. Bu iki ekonominin, yani, kavramsal boyutta 'ruhsal' kazanç isteyen sanatçıların ve işitsel-kültürel kâr güden dinleyicilerin üzerine bir de üçüncü ekonomi olarak materyal üzerinden kâr sağlamayı arzulayan mekân sahiplerinin girişi, 'tuhafl' bir soğuk savaşa neden oluyor. Bu çarpışma neticesinde ise yüksek sanatla popülisti ortadan ikiye ayıran bakış daha da derinleşiyor. Aynı şekilde kompozitörle dinleyicilerinin arasına giren bu anlayış; 'sululuk' olarak nitelendirilen John Cage performansında ve konaklama mekânındaki akademi idarecilerinin ucuz hesapları-

mı yaptığı odada iyice katlaşıyor. Oda müziğinin ironisi de buradan geliyor: Bir yandan dört kişilik bir orkestrayı dahi ağırdayacak maddi -ve belki manevi de- kaynaklara sahip olmayan mekân sahipleri, öte yandan tüm şartları zorlayarak kalabalık karşısında başka bir dilden konuşan beceri ve enstrüman sahipleri.

Belgesel, kompozitör ve piyanist Mehmet Demirtaş'ın konser için hazırladığı afiş çalışmasıyla başlıyor: kopyalama kültürünün 'sanatçının kulağın' çoğaltan duyuru kağıtları yine ironik bir biçimde Latife Tekin'in filmde 'sağırılık' olarak yorumladığı genel bir aldırmaçlığa da işaret ediyor. Demirtaş'ın bizzat ilgilendiği ve hatta uğruna günlerini heba ettiği sponsor bulma çabası da, Türkiye'nin sosyolojik yapısını katmanlı bir şekilde göz önüne serecek biçimde geliyor. Akrabalık ilişkilerini de içine katarak finansal destek arayan

müzişyen, ders alınacak/verilecek bürokratik güç ilişkilerinin içinde buluyor kendini. Hiç kimse'nin sanat için ayıracak bütçesinin olmadığını film boyunca şaşkınlıkla takip ediyoruz. Tam bu noktada, sponsorluk ve müzişyenin imkânsız münasebetinde belgeselin belgesel olarak izlediği yoldan da bahsetmek önemli. Sanatçının parasal çıkmazların içinde dolaşması tuhaflığını bir yana bırakacak olursak, filmi yapanların son dönem belgesel anlayışında karşılaştığımız Micheal Moore tarzı bir abartılı yüze çarpmayla, "bütün alavere dalavereyi ben keşfettim, işte derin devlet!" demiyor oluşu da belgesele bakış üstünlüğü veren bir özellik. Total bir sosyal çöküşün trajedisini yapmıyor çünkü tam tersine kişisel bir dramının içinde her şeye rağmen başarabilmenin nasıl bir şey ol-

duğunu anlatıyor. Bu sebepten ki belki filmde tek kinayeli araç olan keman yayları, yakın çekimleriyle sürekli ileriye işaret edip tüm olumsuzluklara rağmen sesini duyurmaya ve denemeye devam ediyor.

"İlla etkinlik yapmak zorunda değiliz" yorumlarıyla karşılaşan müzişyenleri, yerel radyo ve televizyonlarda tipik "neden klasik müzik?" ya da "ne kadar klasik?" sorularına gark eden profilin, performans sırasında da etkinliğini sürdürdüğünü fark ediyoruz. Demirtaş'ın "insanları Türküklerinden yakalayacağız" stratejisi, darbukaçı Mozart'a ya da Beethoven'a tegelleyip dinleyicileri oryantalliklerinden vurmaya çalışsa da işlemleri. Sponsor bulamamanın hayal kırıklığı, yine finansal bir sorun olarak, Akademi'nin izleyici kapasitesinin çok altında dinleyici -ve bir anlamda az para- gelmesiyle devam ediyor. 'A' la turca'laşan müzik işi kotaramazken, Beethoven ve Mozart'tan sonra gelen müzişyen'in 'a' la luna'laşması, yani sonunda delirip Fransa'ya geri dönmesi ve ülkemize hazin bir 'beyin göçü'nü yaşatması işten bile değil. Ki belgesel hiç bunun üzerinde durmuyor: Kimse lanet etmiyor, hiçbir politik kuruma pervasızca saldırılmıyor, değiştirme ya da dönüştürme üzerinden hiçbir sosyal uyarma çabası yok. Bu daha çok, yine sanatsal yoldan, 'bizimkiler' için çok 'çağdaş' kalan John Cage performansı ya da kayıp seyirciyi arama yoluyla vücut bulabiliyor ancak. Ki burada yine, belki tam da Cage'in vakti zamanında yaptığı gibi rüzgâr sesi ve dinleyicinin 'homurtusu' ile geçen dört buçuk dakika üç saniyelik olağanüstü performansı müzişyenler duyabilirken, izleyicinin bunu algılamadığı 'başarısız' da irdelenecek başka bir konu gibi duruyor. Gerçekten, izleyicilerin çoğu olan biten karşısında kaybolurken, aynı şekilde kompozitör Demirtaş saçma finansal mecburiyetlerin içinde kayboluyor. Yani halkın yüksek sanatı kaybetme, yüksek sanatın da halkı kaybetme potansiyeli belgeselin içinde sürekli olarak işleniyor.

Son olarak, Emre Akay ve Hasan Yalaz'ın deneysel görüntü teknikleriyle acıklığını verdikleri belgesellerine, ilgiyi devamlı kılan 'içinden ama mesafeli' bir anlatım stili ni oturtmaları, filmlerinde aklıda kalan ve didaktik olmadan derdini anlatabilen bir yöntemin ferahlığını vermiş. Tüm sosyal açımların/okumaların dışına çıkarak, film'in 'içine bakıldığında ise Mehmet Demirtaş'ın kendi bestelerini, özellikle 'allegro'yu, dinlemenin artı değeri hemen fark ediyor. İkinci elden bir konser ama birinci elden bir belgesel temaşa edilmiş oluyor eşzamanda. *Daima İleri*'nin yeni ya da olağanüstü bir şey anlattığını söylemek doğru olmaz, ancak mucizeler beklenmediği sürece, zayıf kolektif hafızamızı tazelemek, yeniden kendimize bakmak için bu belgesel, yerinde bir vesile gibi gözüküyor.

Melida Tüzünoğlu
 milenakafka@yahoo.com